

Eser İncelemesi

Gilman, Charlotte Perkins, (2023). Erkeğin ve Kadının Dini Babalarımızın İnancı ve Annelerimizin İşi Üzerine Bir Çalışma, (çev. Esmenur Coşkun), İstanbul: Akademim Yayınları ss.187; ISBN:978-605-71810-8-4

Seda Sarıkaya Saridemir*

“Erkeğin ve Kadının Dini: Babalarımızın İnancı ve Annelerimizin İşi Üzerine Bir Çalışma” adı ile Türkçeye çevrilen eser, Charlotte Perkins Gilman tarafından “His Religion and Hers: A Study of the Faith of Our Fathers and the Work of Our Mothers” adı yazılmış ve 1923 yılında yayınlanmıştır. Eser Türkçeye Esmenur Coşkun tarafından kazandırılarak toplumsal cinsiyet çalışmaları için katkı sunmuştur. Çalışmanın toplumsal cinsiyet açısından kıymetli olmasının iki sebebi vardır. Bunlardan biri cinsiyetler arasında eşitsizlikte din faktörünün Hristiyanlık üzerinden ele alınmasıdır. Diğer ise Charlotte Perkins Gilman’ın sosyal bilimci ve feminist bir teorisyen olarak dinlerin hem sosyolojik hem de tarihsel perspektif bakış açısı ile eseri şekillendirmesidir. Eserde klasik sosyolojik düşüncelerin dışına çıkan Gilman, sosyologların androcentric ya da eril perspektiften ele aldıkları konuları yeniden tartışmaya açmış ve bu bakış açısını eleştirmiştir.

Gilman bir feminist teorisyen olsa da kadının anne olarak türün gelişimindeki yeri kitaptaki her bölümde vurgulamıştır. Kadınların barışçıl, işbirlikçi, fedakâr ve şefkatli yapılarını yücelten Gilman, kadınların annelik rolünün insanın bilincinin gelişimini sağlayacağına vurgu yapmış ve bunu savunmuştur. Fakat yazar bütün dinlerin ve bütün toplumların aynı bakış açısına sahip olduğu tezini savunmuş ve o bakış açısı ile bir genelleme yapmıştır. Bu genellemeyi yaparken hem Musevilikten hem de İslamiyet’ten iki ya da üç örnek vermiş, semavi dinlerden öncesine de değinmemiştir

Gilman, hem bu eserinde hem de diğer eserlerinde erkek ve kadın yaşamlarını tarihsel süreci de göz önünde bulundurarak karşılaştırmış, erkeğin konumu üzerinden kadının durumunu ele almıştır. Gilman’ın ilk eseri “The Yellow Wallpaper” adlı eseri 1892 yılında yayınlanmıştır (Kocabıyık, 2021: 102). Bu eserde hasta olan bir kişinin erkek ya da kadın olmasına göre tedavi yöntemlerinin değiştiğini fark eden Gilman (Guarise, 2024: 12), kendisine verilen “dinlenme tedavisini” uygulamamıştır. Gilman’ın diğer eseri “Women and Economics: A Study of the Economic

Relation Between Men and Women” adı ile 1898 ‘de yayınlanmıştır. Bu eserde kadınları insanların yaratıcıları olarak gören Gilman, özellikle düşünen kadınlara ulaşmak ve onları, sadece toplumsal sorumlulukları konusunda değil, aynı zamanda ırksal önemleri konusunda da yeni bir anlayışla yetiştirmek gerektiğine değinmiştir (Gilman, 1898: VII). 1910’da yayınlanan “The Home: Its Work and Influence” adlı eserinde “*ev diye seslenir derin ses, ev ve basit zevkleri! Emniyet ve rahatlık, boyun eğdiğimiz hayatın yasaları! Sevgi der ve kelimeyi duyar duymaz içim pır pır eder. Anne der ve kıvrılıp yatar, kımıldamadan bekler. Vazife, huzur, sevgi, uçsuz bucaksız! Ev emniyet, rahatlık, anne...*” ifadesi kadının dünyasının evi olduğuna atıf yapılmıştır. (Gilman, 2022: 12). “The Man-Made World: Or Our Androcentric Culture” adlı eseri ise 1911’de yayınlanmıştır. Yazar bu eserinde de diğerlerinde olduğu gibi uygarlığın gelişimine sadece erkeklerin değil, aynı zamanda kadınların da dâhil olması gerektiğini vurgulamıştır (Gilman, 2022: 97). Yazar ayrıca bir de dergi yayınladı. “The Forerunner” adıyla yayınlanan dergi 1909-1916 yılları arasında sosyalist, cinsiyete dayalı kültürel eleştirilerin olduğu bir yayın çizgisi oluşturarak toplumu özellikle kadınları “erkeksi alan” karşısında geliştirmeyi amaçlamıştır (Schaffer, 2019)

“His Religion and Hers: A Study of the Faith of Our Fathers and the Work of Our Mothers” adlı eserin çevirisi Esmanur Coşkun tarafından yapılmış, “Erkeğin ve Kadının Dini: Babalarımızı İnancı ve Annelerimizin İşi Üzerine Bir Çalışma” adı ile yayımlanmıştır. Eser giriş kısmı ile birlikte on beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlere ek olarak üç de şiire yer verilmiştir. Bu şiirlerin adları: “İki”, “İlk Güç” ve “Yol Ver” dir.

Eserde ilk erkeğin ve ilk kadının zihinsel açıdan gelişimlerini sağlayan koşullar değerlendirilirken, genelde dinî özelde ise Hristiyanlığı sorgulamış olan yazar, dinlerin insanların gelişimi üzerindeki etkisine yer vermiştir. Endüstri Devrimine kadar pek çok sorunun üstesinden gelen ve kendini ailenin reisi olarak tanımlayan baba/erkek, ailenin devamı için çocuğu doğuran, büyüten, evin işlerini gören kadını da anne olarak kabul edilmiştir. Toplumsal değişime bağlı olarak ailenin yaşam koşulları değişse de anne ve baba varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu süreç kadının evin içinde, erkeğin de evin dışında üretimde yer almasına sebep olmuştur. Evin içinde düzenini sağlayan, ev işlerini gören gerekirse tarla bahçe işlerinde çalışan, ahırdaki hayvanlara bakan kadın olsa da bunlar kadının evin geçimindeki katkısını göstermeye yetmemiştir. Çünkü eril güç yani erkek toplum tarafından para kazanan, evi geçindiren ve ailenin ihtiyaçlarını gideren bir cinsiyet olarak algılanmıştır. Bu durum farklı yaşam koşullarını oluşturmuştur. Özetle kadın ve erkeğin ırka özgü özelliklerinin aynı hızda aynı paralelde gelişmesini engellemiştir. Zaman içinde erkek ailede ve de toplumda daha baskın bir cinsiyete

dönüşmüştür. Endüstri Devrimi'nin etkisi ile tarım ekonomisinin yerini alan sanayi ekonomisi kadının ve erkeğin yaşamdan beklentilerini değiştirdiği için ev ile iş yaşamı arasındaki keskin çizgileri toplumsal hayat üzerinden şekillendirmiştir. Endüstri Devrimi ile sınırlı da olsa kadın iş hayatına atılmaya başladığı için eril güç kadının hareket alanını yeniden evin içi ile sınırlamak istemiştir. Bunu gerçekleştirmek isteyen eril güç XIX. yüzyılın sonunda başta İngiltere olmak üzere devrimin gerçekleştiği diğer ülkelerde “yeni kadın” imajını inşa etmiştir. “Yeni kadın” yükselen milliyetçiliğin de etkisi ile vatan sevgisi ile dolu evlatlar yetiştiren, din-dar, evine ve ailesine bağlı olan ve bu özellikleri ile eril gücü memnun eden bir çizgiye oturmuştur. Charlotte Perkins Gilman yazdığı diğer kitaplarında da “yeni kadın” imgesine karşı çıkmış ve kadının anne, eş, evin koruyucusundan daha fazlası olabileceğini iddia etmiştir. 1935 yılına kadar iddialarını kanıtlamak için çok sayıda esere imza atmıştır.

Eser genel olarak incelendiğinde, insan ırkının ortaya çıkışından itibaren farklı düzlemde ya da farklı yoğunlukta olan ataerkil yaşam şekline bağlı olarak erkeğin avcı ve savaşçı kadının da doğurgan, anne ve ev kadını olarak ortaya çıktığına yönelik tarihsel ve sosyolojik bir yaklaşımla yazılmıştır. Kadın hareketine yer verilen eserde kadınların bu süreç sonrasında “Nereden geldik? Nereye gidiyoruz?” sorusunu sormaya başlaması ile toplumsal değişim için harekete geçtiklerine değinilmiştir. Ayrıca eserin devamında erkek tarafından inşa edilen dinin/Hristiyanlığın günlük yaşamdaki sonuçlarına vurgu yapılmış, eğitimin laikleşmesi ile din esaslarının toplumsal ahlâkı iyileştirmesi için gayret gösterilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Kadının ve erkeğin yaşama dair olan beklentileri ile ölüme dair yargıları öğrendiklerine göre şekillenmiştir. “...bu dünyayı neşeli, güvenli, mutlu... ve ölçsüz ilerlemelerle dolu bir yer yapma yeteneği...” kadına bahsedilmiştir. Bu özelliği ile kadının yaşadığı alanı geliştirici özelliği (Gilman, 2023:15) Gilman’ı düşünmeye ve gözlemlemeye sevk etmiş, ırk tipi bakımından cinsiyetler arasında karşılaştırma yapmasını sağlamıştır. Karşılaştırmasının sonucunda kadının üstün olduğunu fakat binlerce yıldan bu yana erkeğin elde ettiği imkânlarla kadının sahip olmadığını tespit eden Gilman, bu durumun kadının erkeğe nazaran geri kalmasına sebep olduğunu aktarmıştır (Gilman, 2023:15). Şayet kadın cinsiyetinden kaynaklanan esas amacını gerçekleştirebilecek koşullara ulaşırsa ırksal özelliklerini geliştirebilir ve toplumsal açıdan sorumluluğunu yerine getirebilir. Dünyayı her zamankinden daha fazla geliştirebilir (Gilman, 2023: s.16-17). Çünkü kadının “ilahi amacı soylu bir insanlık inşa etmek” tir (Gilman, 2023:18).

Hayatın ölümden sonra da devam ettiğine inanan Gilman, “Kimse sırf kendisi öldü diye hayatın sona erdiğini sanacak kadar saf ve bencil değil-

dir”(Gilman, 2023:21) diyerek insanlık tarihinin büyük bir geçmişi olduğuna, bir kişinin ölümünün sadece onun sonu olduğuna, ölen kişiden sonra diğerleri için yaşamın kaldığı yerden devam ettiğine değinmiştir. Ona göre ölümden sonraki hayat veya öbür dünya algısı semavi dinlerin öğretisi olagelmıştır. O hâlde kişinin öbür dünyadaki geleceği sadece ve sadece kendisini ilgilendirmektedir. Fakat yaşadığı, varlık gösterdiği an kamusal bir durumdur ve kişinin yaşadığı ana karşı sorumluluğu vardır yani “tanrıya lâıyk” bir yaşam sürdürmesi gerekir (Gilman, 2023: s.30). Hristiyanlık uzun yıllardan beri öğretilen semavi dinlerden birisidir fakat hayat ile bağlantı kuramamıştır. Gilman’a göre “*bu dini canlandır-maya çalışanlar hâlâ ölümden sonrası ...*” ile ilgili olarak çağrıda bulun-maya devam etmektedir (Gilman, 2023:32-33, 38). Erkek savaşlar sonu-cunda başarı elde ederek ötekini/düşmanı öldürmeyi hedeflerken, başa-rı sonucunda elde ettiği ganimetleri kutlamak için şenlikler düzenlemiş eril gücün görkemini diğerlerine aktarmıştır (Gilman, 2023:33). Ölüm erkek için önemlidir çünkü savaşırken ölür. Fakat doğum kadın için önemlidir. O hâlde “*Ölüme dayalı din sınırsız bireyciliğe yol açarken do-ğuma dayalı din özgeciliğe, çocuğun iyiliğine, insanın kendini unutmasına dolayısı ile devlet ve dünya için sevgi ve çalışmaya*” (Gilman, 2023:38) yöneliktir. Kadının anneliği toplumların ilerlemesini, gelişmesini sağla-yabilecekken kadın bastırıldığı için erkek ise zamanla gelişmeye devam ettiği için erillik artmış, kadının gelişimi engellenmiştir. XVIII. yüzyılda bazı kadınların gayreti ile Fransa’da başlayan daha sonra diğer ülkelere dalgalar hâline yayılan feminizm toplumdaki tüm kadınları etkileyeme-miştir. Çünkü eril seçilimini yüzyıllardan beri kabul eden kadınlar belki kaderlerinden memnun belki de kaderlerini değiştirebilecek güce sahip olamamışlardır. Bu sebeple varlık sebepleri olarak gördükleri annelik, hizmetçilik, gibi yaşamsal durumlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Kocalarına sadık bir yaşam sürdüren, çocuklarına kendisini adayan ka-dınlar, dinin izin verdiği ölçüde yaşamayı uygun görmüşlerdir. Kiliseyi en çok kadınlar desteklemiş ve doğurdukları çocukları inançlı birer bi-reyler olarak yetiştirerek topluma kazandırmayı amaçlamışlardır (Gil-man, 2023:42-43). Özetle erkek, XIX. yüzyılın siyasal, toplumsal ve eko-nomik etkisi sonucunda ortaya çıkan yeni kadından saf, dindar, itaatkâr ve evcimen olmasını beklemiştir.

XIX. yüzyıla kadar cinsiyete ve ırka özgü özelliklerin sadece babadan geçtiğini düşünen anlayış; erkeğin cinsiyetinden kaynaklandığına inan-dığı eril içgüdüğü ile sadece erkeğin hayat verdiğine inanmıştır. Kadını, çocukları bu güce dayanarak yüzyıllar boyunca sahiplenmiştir. Ancak bu sahiplik duygusuna bağlı olarak evleneceği kadının başka bir erkekle herhangi bir ilişkisi olmasını istemediği için bekâret kavramını yarat-mıştır. Kadının bakire olmasını arzu eden erkek, bunu gerçekleştirmek

için bir dizi cezayı uygulama yolunu gitmiştir (Gilman, 2023:49). Yine aynı gerekçe ile bakire olan kadınlar “ıffetli”/“namuslu” oldukları gerekçesi ile yüceltilirken, bakire olmayan kadınlar da “ıffetsiz”/“namussuz” oldukları gerekçesi ile toplum tarafından aşağılanmış zaman zaman şiddete uğramıştır. Yani kadının yaşamı erkeğin beklentisine göre değişmiştir.

Yüzyıllar içerisinde erkeğin konumu mesleki anlamda da değişmiş, avcılık ve toplayıcılık yerini tarıma bırakmıştır. Zaman ilerledikçe tarımı ticaretle destekleyen erkek Endüstri Devrimi ile birlikte sanayiye yönelmiştir. Bu süreç erkeği tek eşliliğe yönlendirmiştir. Çünkü tek eşliliğin gelişimi anneye ve ondan doğacak çocuklara avantaj sağlamıştır (Gilman, 2023:61). Her iki cinsiyetin ortak bir şekilde baktığı, büyüttüğü bebeğin gelişimi öncesine nazaran daha iyi olmuştur. Buna “biyolojik yasa” adı verilmiştir (Gilman, 2023:63). Gilman, biyolojik yasayı, bir türün en iyi sonucu alması için tek eşliliğin seçildiğini açıklamış ve bunun insan türündeki faydasını şu şekilde ifade etmiştir:

“İnsanlıkta özgür ve bilinçli bir annelik, uzun zaman önce tek eşliliğin değerini anlamış ve bunu uygulamış olurdu. Peki nasıl? Hiçbir şekilde başka hiçbir erkekle çiftleşmeyerek... Kolay değil mi? Yasal düzenleme yok, ceza yok; yalnızca doğal hukuka dayalı doğru ve yanlış standartları olan ve bu standartları uygulamaya koyan bilge, özgür bir kadınlık var” (Gilman, 2023:64).

İnsanlığın gelişimi için davranışların bilinçli veya bilinçsizce yapılması toplumsal değişikliklere sebep olur. Kadının da erkeğin de davranışlarındaki değişim evrimin sonucudur. Onların hem akıl gelişimini hem de beden gelişimini etkilemiştir. Toplumsal açıdan davranış değişikliğini sağlamak için bir takım zorlayıcı yasalar hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuştur. Mutlak güce sahip olan krallar koydukları toplumsal kuralları Hristiyanlığın ruhani liderleri aracılığı güçlendirmişlerdir. Toplumsal kuralları uygulamak isteyen kral ve rahipler hükmetmeye yönelik bir yol izleyerek (Gilman, 2023:75-76) din esaslarına bağlı kutsallık algısı çerçevesinde tapınakların oluşmasını sağlamışlardır. Nihayetinde ise insanlar üzerinde korku duygusunu yaratmışlardır. Böylece din önce erkekler ardından da kadınlar üzerinde etkili olmuştur. Din esaslarının da etkisi ile erkek, kendi davranışlarını ırkın tipik bir özelliği olarak görmüş, kadının davranışlarını zayıflık olarak yorumlayıp onu değersizleştirmiştir. Bu değersizlik algısını dinin/Hristiyanlığın zihinlere yerleştirdiğine vurgu yapan Gilman, çocuklara eğitim aracılığı ile bunun öğretilindiğini belirtmiştir (Gilman, 2023:79-80). Çocuklara iyi bir insan olmak için verilen bilgiler, dinin talep ettiği esaslar doğrultusunda bir yaşamı oluşturmuştur. O hâlde din, dindar insanlar yetiştirmeyi amaçlamış fakat erdemli insanlar yetiştirmekte tek başına yeterli olmamıştır (Gilman,

2023:95-96). Eğer toplum etik üzerinde durarak bir eğitime yönelirse toplumun ahlaksal özellikleri gelişebilir diyen Gilman, etiğin sosyal bilimlerin özü olduğunu belirtmiştir (Gilman, 2023:99). Tarihsel süreç içerisinde hem erkekler hem de kadınlar etik değerleri geliştirmiş olsa da erkek, aşkta ve savaşta her şey mubahtır anlayışı ile aşkın ve savaşın eril faaliyet alanları olarak kalmasını sağlamıştır (Gilman, 2023:100). Doktrinleri ortaya koyanların erkek olması sebebi ile kadınlara yönelik yargılar arasında yer alan anlayışa göre “*Kadın, erkeklerin günahlarının somut halidir*” (Gilman, 2023:106). O hâlde bu tür yargıları hem atasözlerinde (Gilman, 2023:107) hem de doktrinlerde görmek mümkündür. Eğer atasözlerini söyleyenler veya doktrinleri ortaya koyanlar kadınlar olsaydı akılcı ve güçlendirici bir yaşam felsefesinin ortaya çıkması kaçınılmaz olurdu (Gilman, 2023:112).

Bütün dinler inanan ve itaat eden bireyleri yetiştirmeyi arzu etmiştir. Gilman’a göre Asya’daki dinler zekâ gelişiminin yüksek yaşam koşullarının düşük bir gelişim sergilediği toplumlar yaratmıştır. Bu insanlar eski geleneksel yaşam şekillerini korumak ve sürdürmek gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu dinlere göre erkek, kadının sahibidir. Kadının görevi erkek evlat doğurmaktır böylece neslin devamını sağlama imkânı hâsıl olur. Fakat doğan kız evlat ise yine erkek evlat vermek için yetiştirilen, şekillendirilen bireylerden başka bir şey olamaz (Gilman, 2023:125). Bu toplumlarda kadın da erkek de geleneksel yaşamın sonucu olarak erkeğin üstünlüğünü kabul etmiş, bunu sürdürmeyi yaşam felsefesi olarak görmüşlerdir. Gilman bu erilliği kadınların sefaletinin sebebi olarak görmüştür. Erkek kötülüğün kaynağı olan erilliği kadınların zihinsel gelişimini engellemek için kullanırken bunu din esasları ile yapmışlardır.

Ona göre herhangi bir kimse şu ya da bu inancı kabul ederse zihni o inanca uygun şekilde gelişir (Gilman, 2023:141). Bu sadece inanç ile ilgili bir durum olmayıp herhangi bir fikri kayıtsız şartsız kabul etmek de zihinde benzer etkiyi oluşturur. XX. yüzyılda kendini feminist olarak tanımlayan “yeni kadın” eşitliği kanıtlayabilecek gücü taşımakta zorlanırken, annelikten isteyerek vazgeçmiştir. Gilman’a göre bu eril kötülükleri kabul etmek, kendi cinslerine ihanet etmektir (Gilman, 2023:149). Toplumun değişimi bir feministin hayal edebileceğinden daha derindir diyen Gilman, kadınların erkeklerle eşitliği üzerinde durmuştur. Yazar feminizmin anneliği reddetmemesi gerektiğini ifade etmiş, büyümeyi sürdürmek için üretimin gerekli olduğuna inanmıştır. Evde, ahırda veya Endüstri Devrimi sonrasında fabrikada çalışan kadınlar savaşlardan sonra da yaralananları tedavi etmek, kimsesiz çocukları korumak için çalışmış, erkekler görmese de ya da kabul etmese de üretimde yer almışlardır (Gilman, 2023:163). Kadın hem çocukları için hem de ihtiyacı olan

diğer insanlar için çalışırken mutluluk duymuştur. Ayrıca kadının üretimde bu şekilde yer alması ya da varlık göstermesi toplumun gelişimini sağlarken sonraki nesillerin hem sağlıklı hem de mutlu olmasına ortam yaratmıştır. Gilman, her durumda veya her koşulda cinsiyetler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılmasını savunmuştur. İnsanlık tarihini evrim boyutu üzerinden ele alan Gilman, erkeklerin kadınları din esasları üzerinden sınırlandırdığını tespit etmiş “*dinin yalnızca erkeklerin zihninden geçip*” kadınlara gelmesini eleştirmiştir.

İlk kadının bilgi birikimi açısından ilk erkekten geri olmadığını ifade eden Gilman, XX. yüzyıla gelindiğinde Amerika’da erkeklere sunulan imkânların kadınlara sunulandan fazla olmasından dolayı cinsiyet eşitliğinin olmamasını sorgulamıştır. Amerika’da başlayan özgürleşme ve eşit oy hakkı talebinin kadınların özgürleşmesini sağlamayacağını savunan yazar, insanın normal fonksiyonunu sürdürebilmesi için çalışmasının, üretmesinin gerekliliğine inanmıştır. Çalışmayan, üretmeyen ya da topluma bir katkı sunmayan kadının zaman içerisinde köreleceğini düşünen yazar, körelen kadınların da zaman geçtikçe erkek egemenliğini benimseyerek bunu sıradanlaştırmalarından endişelenmiştir. Tarihsel süreç içinde kadınların bu noktada geri kalmaya başladığını belirten yazar, Endüstri Devrimi ile üretimde daha çok yer bulan kadınların var olma ve kendilerini gerçekleştirme sürecine girdiklerini tespit eden yazar, kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmaları haline eril güce ihtiyaç duymadan yaşamlarını idame ettirebileceklerini düşünmüştür. Eğer devlet ve onun eril gücü, erkekler toplumun refahını ve demokrasinin gelişimini sağlamak istiyorlarsa cinsiyet eşitliğini sağlamalı, kadınları üretime ve toplumsal yapıya dâhil etmelidir. Eserin her bölümünde okuyucuya yöneltilen sorular üzerinden tarihsel bir perspektif oluşturmaya çalışan yazar, kadınların varoluş mücadelesinin aşamalarını de gözler önüne sermeye çalışırken okuyucuyu da bu bakış açısına sevk etmeye gayret etmiştir.

Kaynakça

- De Gouges, Olympe. (2019). Kadın Uyan! Kadın ve Kadın Yurttaş Hakları Bildirgesi, (çev. Berna Günen), Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Gilman, Charlotte Perkins, (2023). *Erkeğin ve Kadının Dini Babalarımızın İnancı ve Annelerimizin İşi Üzerine Bir Çalışma*, (çev. Esmanur Coşkun), Çanakkale: Akademim Yayınları.
- Gilman, Charlotte Perkins. (2022). *Erkek Yapımı Dünya Bizim Androsentrik Kültürümüz*, (çev. Leyla Edri ve Esmanur Coşkun), İstanbul: Akademim Yayınları.
- Gilman, Charlotte Perkins. (2022). *Ev: İş ve Etkileri*, (çev. Zeynep Elife Sunar), Çanakkale: Akademik Yayınları.

Gilman, Carlotta Perkins, *Women and Economics: A Study of the Economic Relation Between Men and* <https://archive.org/details/womenandeconomi01gilmgoo/pag/e/n11/mode/1up> (Erişim tarihi: 10.05.2025)

Guarise, Martina, (2024). "Inner and outer battles: mental health and feminism in Charlotte Perkins Gilman", *Università degli Studi di Padova Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari, Corso di Laurea Triennale Interclasse in Lingue, Letterature e Mediazione culturale (LTLLM) Classe LT-12 Tesina di Laurea*, Padova.

Jimenez Rodrigo, Maria Luisa(2024). "Profession, Emotion, and Hope: Charlotte Perkins Gilman and the Origins of the Sociology of Gender", *Helsinki University Press*, 27(2) Helsinki.

Kocabıyık, Orkun(2021). "Çevirmenin Yazınsal Konumlanışı Bağlamında Charlotte Perkins Gilman'ın "The Yellow Wallpaper" Adlı Öyküsünün Türkçe Çevirileri Üzerine Bir İnceleme", *Mediterranean Journal of Humanities mjh.akdeniz.edu.tr*, 11, Antalya.

Schaffer, Lauren, Center for Women's History Intern, January 2019 <https://www.nyhistory.org/blogs/finding-women-in-the-archives-charlotte-perkins-gilman-and-the-forerunner> (Erişim tarihi: 29.05.2025)

Williams, Talcott. (1900). "The Historical and Ethical Basis of Monogamy", <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdf/10.1086/intejethi.10.2.2376034> (Erişim tarihi: 29.05.2025)

***Seda Sarıkaya Saridemir**, Öğr. Gör. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Aydın,Türkiye,
E-posta: sarikayaseda@gmail.com,
ORCID ID:0000-0002-1602-247X .